

Sjekkliste for egenrevisjon

50 FJØRFE - GENERELL

© Stiftelsen Norsk Mat
Versjon 2021.10

Spørsmål som krever dokumentasjon vises med symbolet

50.1 NOTERINGAR

50.1.1 Fører du verpelister/daglister fortløpande per hus/avdeling?

Du skal føre verpelister, daglister, besøksjournal og anna registreringsverktøy for produksjonen fortløpande saman med andre noteringar du sjølv meiner er relevante. Du kan registrere dette elektronisk og/eller på papir.

Minstekravet til dokumentasjon er

- dato for innsett
- opphavet til dyra
- egg: rugeri og oppalar
- fjørfekjøtt og oppal av unghøner: rugeri
- talet på innsette dyr
- bruksareal
- yting
- egg: talet på egg totalt og talet på golvegg
- fjørfekjøtt og oppal av unghøner: vektutviklinga til dyra
- talet på daude dyr – om mogleg med dødsårsak
- talet på avliva dyr – med oppføring av avlivingsårsak (før opp sjukdom og/eller kva slags skade)
- fôrleverandør
- dato for levering av innkjøpt fôr
- fôrforbruk (eventuelt fôrkjøp dersom du ikkje har fôrvekt)
- vassforbruk
- føring med andre fôrmiddel
- endring av lysdag og justering av lysstyrke
- logg over alle besøk
- hakking, fjørplukking og andre åtfærdsproblem
- egg: tidspunkt for etterfylling av strø, opning og lukking av sandbad i innreidde bur
- teknisk inspeksjon og funksjonstesting av ventilasjonsanlegg, alarmsystem og nødstraumsaggregat
- eventuell innsending av blodprøver eller daude dyr for obduksjon – ta vare på obduksjonsrapportar og prøvesvar
- veterinærbesøk, behandling og førebyggjande helsearbeid
- eventuell bruk av medisinar, vaksinar, vitamintilsetjing eller liknande
- dato for innsending av salmonellaprøver
- fjørfekjøtt: dato for innsending av *Campylobacter*-prøver
- dokumentasjon på kor mange dyr som er i flokken til kvar tid, til dømes ved delt utslakting

Dersom du bruker medisinar, skal du dokumentere datoen for behandling, type og mengde medisin og at tilbakehaldingsfristar er overhaldne.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav

50.1.2 Oppbevarer du verpelister/daglister og annan dokumentasjon for produksjonen i minst 5 år etter at innsetta er utslakta eller leverte?

Det er ein viktig del av kvalitetssystemet å kunne dokumentere at produksjonen har gått føre seg i samsvar med krava. Både offentlege styresmakter og forbrukarar skal kunne forsikre seg om at produksjonen har gått føre seg på rett måte.

God dokumentasjon og bruk av produksjonskontroll/effektivitetskontroll gjev deg dessutan desse fordelane:

- Du kan reagere raskt om det oppstår avvik.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

- Du får høve til seinare å analysere deg tilbake til årsakene til eventuelle dårlege resultat.
- Du kan unngå å gjere den same feilen fleire gongar.
- Du står sterkare overfor leverandørar viss produksjonen sviktar.
- Du kan samanlikne resultat frå innsett til innsett.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.2 LUFT, LYS OG STRØ

50.2.1 Er det god nok ventilasjon, slik at det er eit tilfredsstillande klima i dyrerommet året rundt?

For høge gasskonsentrasjonar kan skade både menneske og dyr

Uheldige konsentrasjonar av gassar er skadeleg for både dyr og røktar. Høge konsentrasjonar av ammoniakk har vist seg å gje redusert tilvekst og auka fôrforbruk. Ammoniakk kan lamme eller øydeleggje flimmerhåra i luftvegane. Desse flimmerhåra er ein del av kroppen sitt forsvar mot støv, virus og bakteriar, så om dei blir øydelagde, gjev det auka fare for luftvegsinfeksjonar.

Høge konsentrasjonar av ammoniakk kan òg gje augeskadar. Ammoniakkutvikling i fuktig strø kan gje sviskadar på tråputer og bryst hos fuglane.

Kontroller gasskonsentrasjonen i dyrerommet. Innfør tiltak om nødvendig

I dyrerommet skal gasskonsentrasjonen i lufta berre unntaksvis overstige 25 ppm ammoniakk (NH₃) og 3000 ppm karbondioksid (CO₂). «Unntaksvis» vil her seie i spesielle situasjonar, til dømes når ein køyrer ut gjødsel eller på unormalt kalde dagar. Du kan få kjøpt enkelt måleutstyr. Rådgivarar har som regel slikt måleutstyr og kan hjelpe deg med målinga. Har du vedvarande problem med for høge gasskonsentrasjonar, bør du vurdere tiltak for å betre luftkvaliteten. Dette kan vere å setje inn tilleggsvarme, slik at du får ventilert meir, eller det kan vere å gjødsle ut oftare i system med gjødselband (innreidde bur og aviarium). I golvsystem med gjødselkasser bør du vurdere om det kan vere mogleg å gjødsle ut i løpet av innsettet.

Syt for at ventilasjonsanlegget har nok kapasitet

Ventilasjonsanlegget skal ha ein kapasitet på minst 4 m³ per kg levandevekt per time til slaktekylling og minst 3,4 m³ per kg levandevekt per time til kalkun.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om velferd for produksjonsdyr	Lovkrav

50.2.2 Er det mogleg å justere lysstyrken i dyrerommet?

Dyra og åtferda deira blir påverka av lys. Dersom fjørfeet ditt viser åtferdsproblem som fjørplukking, hakking, uro eller hysteri, er det viktig å kunne dimme lyset for å minske problemet. Lyset må kunne dimmast ned til eit minimum (1–2 lux).

Dyra må ha ein lang nok mørkeperiode i løpet av døgnet for at dei skal få nok kvile, og for at dei biologiske prosessane skal kunne fungere normalt (sjå også punkt 9.3.5). Du må sikre at lyset er jamt fordelt i fjørferommet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om velferd for produksjonsdyr	Lovkrav

50.2.3 Dokumenterer du daglengda og lysstyrken i lysprogrammet, og endringar i dette?

Du må tilpasse lyset til den naturlege døgnrytmen til dyra. Etter dei første dagane med tilvenjing for dyra skal lysprogrammet følgje ein 24 timars syklus og omfatte ein ubrotten mørkeperiode på minst 8 timar. Slaktekylling skal ha ein ubrotten mørkeperiode på minst 6 timar, eller 2 ubrotne mørkeperiodar som kvar skal vere på minst 4 timar. Føresegnene om

		Svar
Ja	Nei	Ikke aktuelt

mørkeperiode kan berre fråvikast når det er nødvendig av omsyn til dyrevvern.

Du må dokumentere korleis du bruker lysprogrammet, til dømes med daglengd og lysstyrke.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Lov om dyrevelferd	Lovkrav

50.2.4 Blir strø og anna som skal inn i huset, lagra, transportert og lagt inn på ein slik måte at ein ikkje dreg med smitte?

Alt som kjem inn i huset, kan dra med seg smittestoff. Du må difor tenkje på smittehygiene i samband med alt som skal inn i huset. Dette gjeld også materialar for sysselsetjing og betre miljø for besetninga.

Du må difor lagre og handtere strøet på ein måte som minskar denne risikoen for smitte så mykje som mogleg. Du må bruke friskt, tørt og myglfritt strømateriale. Kutterflis skal vere frå ubehandla materialar.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.2.5 Har du rutinar for å halde strøet tørt og laust?

Strø er definert i *forskrift om hold av høns og kalkun* (§ 3) som «løst materiale, for eksempel sand, grus, flis, halm og torv, som er egnet til at dyra kan tilfredsstille atferdsmessige behov som hakking, skraping og sandbading».

Å halde strøet tørt og laust er mellom anna viktig for å bevare sunne tråputer og for at dyra skal ha noko å sysselsetje seg med framfor å hakke på kvarandre. For verpehøner er tørt strø også viktig for eggkvaliteten, fordi egg lett kan bli skitne når hønene går med våte og skitne bein inn i reira. Blandar du til dømes litt nytt strø eller heilt korn i strøet, bidreg du til at dyra vil hakke og skrape meir, noko som er gunstig for strøkvaliteten. Om du får problem, kan du sjølv arbeide med strøet med ei rive eller liknande. Du må gjere ditt beste for å halde strøet tørt og laust over heile arealet gjennom heile innsettet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.3 SMITTEVERN

50.3.1

Har du ein skriftleg smittevernplan for dyrehaldet ditt som er oppdatert siste året?

Smittevernplanen skal mellom anna skildre korleis:

- ein tek dyr inn og ut av dyrehaldet, inkludert til og frå beite
- ein sikrar god dyrehelse ved kjøp av livdyr, inkludert høve til å stalle opp dyra separat
- ein leverer mjølk og egg
- ein hindrar mogleg smitte frå eiga og innleigd arbeidskraft
- persontrafikken inn og ut av dyrehaldet går føre seg, med særlege krav til veterinærar og andre som er knytte til eller i mogleg kontakt med andre dyrehald
- kadaver, gjødsel og avfall blir handtert og henta
- ein sikrar fôrhygiene, vatningsanlegg, strø, reiskap og utstyr
- ein får tilgang på desinfeksjonsmiddel
- ein kan redusere risikoen for å spreie smitte ved krysstrafikk mellom dyr, menneske og køyretøy

Som dyrehaldar pliktar du å ha rutinar for smittevern nedskrivne i ein smittevernplan. Planen skal innehalde ei planteikning over dyre- og persontrafikken på garden, han skal vere tilpassa dyrehaldet ditt, og han skal femne om heile driftsopplegget.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Du skal sikre at alle som arbeider i dyrehaldet, kjenner og følger smittevernplassen. Planen skal oppdaterast kvart år og leggjast fram når Mattilsynet ber om det.

På **ksl.no** kan du finne døme og hjelpemateriell for å lage din eigen smittevernplassen.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
KSL - Husdyr, smittevernplassen	Informasjon

50.3.2

Er alle som jobber i dyrehaldet kjent med og følger gardens smittevernplassen?

Du skal sikre at alle som arbeider i dyrehaldet, kjenner og følger smittevernplassen. Planen skal oppdaterast kvart år og leggjast fram når Mattilsynet ber om det.

På **ksl.no** kan du finne døme og hjelpemateriell for å lage din eigen smittevernplassen.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Smittevernplassen	Informasjon

50.3.3

Følgjer du «alt inn/alt ut»-prinsippet?

«Alt inn / alt ut»-prinsippet inneber at ein tømmer, gjer reint og desinfiserer huset før ein set inn nye dyr. Dette gjer ein for å unngå å smitte unge dyr med smittestoff frå eldre dyr. Ved å praktisere «alt inn / alt ut»-prinsippet bryt ein smittesyklusar og hindrar at smittestoff får bygd seg opp. Dersom ein har fleire fjørfehus tett inntil kvarandre, bør ein ta sikte på å setje inn dyr i desse på same tid.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Informasjon
---	-------------

50.3.4 Har du rutinar for å hindre at smitte blir overført mellom ulike fjørfeproduksjonar og mellom fjørfe med ulik alder?

Du må ha gode rutinar og kontroll over produksjonen viss du driv med ulike fjørfeproduksjonar eller har fjørfe med ulik alder på same tid.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Informasjon
---	-------------

50.3.5 Har du ei smittesluse med fysisk skilje mellom sonene som er tett til golv, og som er innretta slik at alle skiftar klede og sko, og vaskar/desinfiserer hender når dei passerer slusa?

For å førebyggje smitte må du ha ei smittesluse for dei som skal inn i fjøset. Smitteslusa skal vere delt med eit fysisk skilje, minst 40 cm høgt som er tett til golvet. I denne slusa skal folk, kvar gong dei passerer, reingjere hendene og utstyr dei har med, og skifte fottøy og klede eller ta på overtrekksklede. Viss det er nødvendig, skal både personar og utstyr desinfiserast, til dømes utstyr som blir nytta i fleire besetningar, slik som vekt, skannar, m.m.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.3.6

Sikrar du at personar som har besøkt dyrehald med fjørfe i utlandet, ikkje får tilgang til husdyrrom før det har gått 48 timar etter innkomst til Noreg?

Personar som har besøkt dyrehald med fjørfe i utlandet, skal ikkje ha tilgang til husdyrrom før det har gått 48 timar. Dersom det bryt ut husdyrsjukdom i utlandet, må ein rette seg etter

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

dei regelendringane som følgjer av dette.

I mange land er det fjørfesjukdommar som vi ikkje ønskjer å få inn i Noreg. Du må difor vere særleg påpasselig når det gjeld personar som nyleg har vore i utlandet. Dette gjeld turistar og utanlandsk sesonghjelp så vel som folk som høyrer til på garden.

På **animalia.no** kan du lese meir om korleis du kan førebyggje smitte etter reise.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forebygg smittespredning etter reise	Informasjon
Smittebeskyttelse	Informasjon

50.3.7 Fører du ein besøkslogg over alle som har vore på besøk i dyrerommet?

Du må som eit minimum føre logg over besøkjande som passerer hygieneslusa, men helst bør du føre logg over alle besøkjande (også dei som berre oppheld seg i urein sone). Du kan føre besøksloggen i ei eiga bok eller ved å notere i verpelister/daglister. Du kan òg føre dette elektronisk. Besøksloggen gjev oversikt over kven som har vore i fjørfehuset, og når dei har vore der. Dette gjer det lettare å spore smitta dersom det bryt ut sjukdom.

50.3.8 Varslar du veterinær viss du mistenkjer smittsame dyresjukdommar?

Dyrehelsepersonell, dyreeigarar og publikum spelar ei viktig rolle i overvakinga av alvorlege smittsame dyresjukdommar. Alle som avdekkjer eller mistenkjer at det har brote ut alvorlege smittsame sjukdommar hos dyr (A- eller B-sjukdommar), skal varsle Mattilsynet snarast på telefon 22 40 00 00.

Kva for dyresjukdommar som blir rekna som A-, B- og C-sjukdommar, står i *forskrift om sjukdom hos dyr*.

Varsle og set i verk tiltak

Som hovudregel skal du difor varsle Mattilsynet, veterinær og varemottakarar med ein gong dersom du mistenkjer at det har brote ut ein smittsam dyresjukdom som kan gje vesentlege konsekvensar for samfunnet (til dømes fugleinfluensa eller Newcastle disease).

I samråd med Mattilsynet og aktuelle varemottakarar skal du utan opphald setje i verk nødvendige tiltak for å førebyggje, redusere eller eliminere eventuelle skadeverknader.

Kontakt helseovervakingsveterinæren din dersom du er i tvil om det er ein sjukdom som skal varslast.

På **mattilsynet.no** finn du fleire opplysningar om dyresjukdommar og råd for å unngå spreiding av smitte.

§ Krav

Forskrift om sjukdom hos dyr	Lovkrav
Forskrift om høypatogen aviær influensa	Lovkrav

50.3.9

Overheld du kravet om at det ikkje skal vere pryd- og hobbyfjørfe på gardsbruk med fjørfeproduksjon?

I hobby- og prydfjølfe miljøet kan det finnast smittestoff som vil få store følgjer i kommersiell fjørfeproduksjon dersom smitta kjem inn. Det er difor viktig at produksjonsfjørfea dine ikkje kjem i kontakt med desse miljøa.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Informasjon
---	-------------

50.3.10 Sikrar du at andre dyr, til dømes hundar og kattar, ikkje slepp inn i fjørfehuset?

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Hundar, kattar og andre dyr kan vere berarar av smittestoff.

50.3.11 Er anlegget sikra mot at rovdyr, smågnagarar og fuglar kan trengje seg inn?

Rovdyr, smågnagarar og fuglar kan overføre smitte til fjøreflokken. Fuglar og smågnagarar blir tiltrekte av fôrrestar, og smågnagarane trivst i tillegg godt der dei kan finne skjul.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav

50.3.12 Oppbevarer du fôret utilgjengeleg for smågnagarar og fuglar?

Smågnagarar og fuglar kan overføre smitte til fjøreflokken. Fuglar og smågnagarar blir tiltrekte av fôrrestar, og smågnagarane trivst i tillegg godt der dei kan finne skjul.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.3.13 Er det minst 2 meter vegetasjonsfri sone eller kortklipt plen rundt fjørefehuset?

Viss du har ei vegetasjonsfri sone eller ein kortklipt plen rundt huset, blir området mindre attraktivt for skadedyr. Av same grunn er det viktig å halde det reint og ryddig i og rundt huset og å syte for at anlegget er sikra mot inntrenging av skadedyr.

50.3.14 Er det ryddig rundt fjørefehus og i eggpakterom, egglager og andre birom?

Viss du har det reint og ryddig i og rundt huset, blir området mindre attraktivt for skadedyr.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.3.15 Blir hus, innreiing og utstyr reingjort, vaska og desinfisert mellom kvart innsett?

Ved å reingjere og desinfisere mellom innsetta bidreg du til god helse i den norske fjørefepopulasjonen ved at du «nullstiller» huset og hindrar at smittestoff får byggje seg opp. Når du gjer reint, får du fjerna både smittestoffa og næringsgrunnlaget for dei. For at desinfeksjonsmidla skal ha nokon effekt, må dyrerom, sluse, fôrrom, utstyr og innreiing først gjennom ei grundig grovreingjering, blautgjeriing og vask/etterskyljning. Du må følgje bruksretteiinga for desinfeksjonsmidla (konsentrasjon på bruksløyisinga, kor lang tid ho skal verke og temperatur).

Etter at huset er reingjort og desinfisert, skal det tørke opp før nytt innsett. Tomtida (det vil seie tida frå du desinfiserer, og fram til neste innsett) bør vere minst sju dagar. Dette bidreg til at det blir endå mindre smittestoff att, ettersom dei ikkje har tilgang til næring, eller ettersom dei blir øydelagde som følgje av av påverknad av lys, tørke og andre tilhøve.

Rettleiinga for *reingjering og desinfeksjon i fjørefehus* finn du på **animalia.no**.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Rengjering og desinfeksjon i fjørefehus	Informasjon

50.3.16 Når du bruker desinfeksjonsmiddel, noterer du kva for eit middel du har brukt, og datoen for når du har brukt det?

Når du bruker desinfeksjonsmiddel, skal du dokumentere kva for eit middel som er brukt, og datoen då det blei brukt.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.4 INNSETTING AV DAGGAMLE KYLLINGAR ELLER UNGHØNER

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

50.4.1 Stammer dyrematerialet frå ein importør som følgjer fjørfenæringa sine tilleggskrav ved import?

Gjennom Kontrollutvalg Import Fjørfe (KIF) stiller norsk fjørfenæring tilleggskrav til dei som importerer dyremateriale. Føremålet med denne frivillige importkontrollen er å etablere eit forpliktande samarbeid mellom aktørane i fjørfenæringa som kan førebyggje at uønskete smittestoff og sjukdommar kjem til Noreg gjennom import av levande fjørfe. Daggamle kyllingar og unghøner skal vere kjøpt frå sertifisert leverandør.

Sjå animalia.no for meir informasjon.

§ Krav

KIFs sjekklister før import av fjørfe	Bransjekrav
Regelverk som angår import av fjørfe og rugeegg	Lovkrav
Forskrift om samhandel, fjørfe og rugeegg	Lovkrav

50.4.2

Kontrollerer du at talet på dyr per m² (høner, livkylling) eller dyra si levandevækt i kg per m² (slaktekylling, kalkun) held seg innanfor kravet i forskrifta?

Slaktekylling:

Det er viktig å følgje med på kva som er den reelle dyretettleiken i flokken (kg levandevækt per m²), og å samanlikne denne med den lovlege dyretettleiken i huset, slik at du kan setje i verk nødvendige tiltak dersom du står i fare for å bryte grensa for lovleg tettleik. Du må følgje «Dyrevelferdsprogram slaktekylling» dersom du skal produsere over 25 kg levandevækt per m².

Slaktekalkun:

For kalkun til kjøttproduksjon skal dyretettleiken ikkje overstige 38 kg levandevækt per m² når dyra si gjennomsnittlege levandevækt ligg under 7 kg. Når den gjennomsnittlege levandevækt ligg over 7 kg, skal dyretettleiken ikkje overstige 44 kg levandevækt per m².

Verpehøner:

I innreidde bur skal det vere minst 850 cm² burareal per dyr, og minst 675 cm² av dette skal vere bruksareal. I lausdrift (frittgåande) skal det vere maksimalt 9 dyr per m² bruksareal.

Avlstdyr i lausdrift:

For avlstdyr av verperase gjeld dei same krava som for verpehøner i lausdrift. For avlstdyr av slakterase skal dyretettleiken ikkje overstige 7 dyr per m².

Avlstdyr i bur:

For avlstdyr av verperase og slakterase gjeld dei same krava som for verpehøns i innreidde bur. For avlstdyr av slakterase skal dyretettleiken ikkje overstige 6 dyr per m².

Avlskalkun:

Ved oppdrett av kalkunar som skal nyttast som avlstdyr, skal dyretettleiken ikkje overstige 4 høner per m² og ikkje overstige 2 hanar per m².

Livkylling i bur:

Dyretettleiken skal ikkje overstige 28 dyr per m² etter 5 vekers alder og ikkje overstige 15 dyr per m² etter 17 vekers alder.

Livkylling i fleiretasjesystem:

Dyretettleiken skal ikkje overstige 24 dyr per m² bruksareal etter 5 vekers alder og fram til 16 vekers alder. Ved oppdrett etter 16 vekers alder skal dyretettleiken ikkje overstige 22 dyr per m² bruksareal.

Livkylling i lausdrift:

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

Dyretettleiken skal ikkje overstige 15 dyr per m² etter 12 vekers alder og skal ikkje overstige 12 dyr per m² etter 17 vekers alder. Det er lov å fråvike dette i perioden når kyllingane ven seg til verpehuset.

Bruksarealet er flatearealet som er tilgjengeleg for dyra. Reirarealet inngår ikkje i bruksarealet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.4.3 Fører du journal når du kjøper, sel, tek imot eller gjev bort fjørfe eller rugeegg?

Når du kjøper, sel, tek imot eller gjev bort fjørfe eller rugeegg, skal du føre ein journal som viser

- namn og adresser til sendarar og mottakarar
- kor mange dyr eller rugeegg som blei flytta, og når dei blei flytta

Viss du er eggprodusent, er det nok med deklarasjon for unghønene. Du skal oppbevare opplysningane i minst to år og leggje dei fram når Mattilsynet ber om det.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

50.5 FÔR OG VATN

50.5.1 Har du rutinar for å kontrollere at fôr- og vassstilførsel fungerer?

Når du registrerer fôr- og vassforbruk, kan du raskt oppdage om det er noko gale, og setje inn tiltak. Det er særleg viktig å lese av vassmålaren og eventuelt fôrvekta dagleg. Du må likevel ikkje stole blindt på måleinstrumenta, men også kontrollere at dyra verkeleg får vatn og fôr i alle nippelrekkjer/drikkekar og fôrrenner/skåler.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.5.2 Tek du vare på fôrprøver og varedeklarasjon/fôrsetel for innkjøpt kraftfôr?

Du skal oppbevare ei fôrprøve på om lag 0,5 kg frå kvar fôrleveranse. Fôrprøver med vedlegg skal oppbevarast hos fjørfeprodusenten så lenge dei kan ha noko å seie for produksjonsresultat og produktkvalitet. Oppbevar fôrprøvene tørt og kjøleg.

50.5.3 Registrerer du vassforbruket dagleg?

Når du registrerer fôr- og vassforbruk, kan du raskt oppdage om det er noko gale, og setje inn tiltak. Det er særleg viktig å lese av vassmålaren og eventuelt fôrvekta dagleg. Du må likevel ikkje stole blindt på måleinstrumenta, men også kontrollere at dyra verkeleg får vatn og fôr i alle nippelrekkjer/drikkekar og fôrrenner/skåler.

50.5.4 Held vatnet drikkevasskvalitet?

Vatn kan bere med seg smittestoff. Offentleg kontrollerte vassverk har rutinar for å overvake dette. Dersom vatnet kjem frå di eiga private vasskjelde, må du ta vassprøve for analyse kvar haust i tidsrommet august–november. Vassprøva skal analyserast for kimtal ved 22 °C, koliforme bakteriar og *E. coli*-bakteriar.

Ver på vakt mot *Campylobacter*-smitte

Campylobacter er ein bakterie som kan gje sjukdom hos menneske. Handtering av rå kylling og dårleg varmebehandling er ei viktig kjelde til smitte blant folk. Ein bør difor unngå å få *Campylobacter*-smitte inn i fjørfehuset. Kyllingar som får vatn frå private vasskjelder, har større risiko for å bli smitta med *Campylobacter* enn andre kyllingar. Sjølv på gardar med anlegg for UV-desinfeksjon av vatnet er det funne *Campylobacter* i vatnet. Eit UV-desinfeksjonsapparat skal ha kontinuerleg oppfølging og ettersyn, og då er det mellom

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

anna viktig å vaske av kvartsglas og skifte ut UV-lampar.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Drikkevannshygiene i fjørfehus	Informasjon

50.6 HELSE OG SJUKDOM

50.6.1

Har dyra tilsyn minimum 2 gongar om dagen?

Ein skal sjå til dyra minst 2 gongar dagleg og oftare når det er nødvendig. I tilsynet må ein leggje særleg vekt på å oppdage teikn på dårleg velferd eller helse hos dyra. Automatisk overvakingsutstyr skal ikkje erstatte tilsyn gjort av personell som er fysisk til stades hos dyra.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.6.2 Er det rutinar på garden for å oppdage og avlive ulækjeleg sjuke eller sterkt svekte dyr?

Dersom du har ulækjeleg sjuke eller skadde dyr, skal dei avlivast straks for at dei skal sleppe å li. Daude dyr skal fjernast frå dyrerommet dagleg. Ein skal dagleg kontrollere om det finst daude dyr i reira. Dette er viktig for dyrevelferd, smittehygiene og produksjonsetikk.

Les meir om avliving av fjørfe ved sjukdom og skade på animalia.no.

Dersom du driv oppal av unghøner og rugeeggproduksjon, er du pålagt å gje Mattilsynet opplysningar om alle endringar i produksjonsresultatet og alle andre teikn som kan gje mistanke om smittsam fjørfesjukdom. Dersom det er mistanke om sjukdom, skal Mattilsynet ta nødvendige prøver for å stille eller stadfeste diagnosen.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Avliving av fjørfe	Informasjon
Forskrift om sertifisering av fjørfevirksomheter	Lovkrav

50.6.3

Blir daude dyr fjerna snarast mogleg og minst dagleg frå dyrerommet?

Daude dyr skal fjernast frå dyrerommet dagleg. Ein skal dagleg kontrollere om det finst daude dyr i reira. Dette er viktig for dyrevelferd, smittehygiene og produksjonsetikk.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.6.4 Blir daude dyr fryste ned og oppbevarte mellombels på ein høveleg stad, isolert frå dyrerom og eggslager?

Daude dyr skal du oppbevare mellombels nedkjølte eller frosne på ein eigna stad isolert frå dyrerom og eggslager. Det er etablert ordningar for å samle inn fjørfekadaver. Når du leverer fjørfekadaver, må dyra vere fryste ned. Kontakt eggpakkeri/slakteri for å få ei oversikt over kven du kan kontakte i ditt område.

50.6.5 Blir kadaver leverte til godkjent mottak eller brente i godkjent forbrenningsanlegg?

Daude dyr skal du oppbevare mellombels nedkjølte eller frosne på ein eigna stad isolert frå dyrerom og eggslager. Det er etablert ordningar for å samle inn fjørfekadaver. Når du leverer fjørfekadaver, må dyra vere fryste ned. Kontakt eggpakkeri/slakteri for å få ei oversikt over kven du kan kontakte i ditt område. Viss du bruker forbrenningsomnar til å handtere dyrekadaver, må du ha godkjenning frå Mattilsynet. Det er i utgangspunktet ikkje tillate å

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

grave ned kadaver. Mattilsynet kan likevel i særskilte tilfelle tillate at ein grev ned kadaver. Mattilsynet skal i slike tilfelle fortelje korleis ein skal gjere dette.

§ Krav

Animaliebiproduktforskriften	Lovkrav
------------------------------	---------

50.6.6 Veterinæren rapporterer alle behandlingar. Rapporterer du alle eigenbehandlingar, slik at slakteriet har tilgang til matkjedeinformasjon frå besetninga di 24 timar før slakting?

Slakteriet skal ha tilgang på matkjedeinformasjon frå besetninga 24 timar før slakting for å kunne planleggje slakting og kjøttkontroll. Opplysningar om besetninga og om helseilstanden til dei aktuelle dyra er sentral matkjedeinformasjon. Som dyreeigar har du formelt ansvaret for å skaffe denne informasjonen, men dataflyten i husdymæringa er bygd opp slik at slakteriet har tilgang på relevante opplysningar også frå andre kjelder.

Slik oppfyller du kravet

Du oppfyller kravet om å gje informasjon om besetninga dersom du følgjer desse rutinane:

- Du melder alltid frå til Mattilsynet når du har mistanke om alvorleg smittsam dyresjukdom.
- Besetninga deltek i kontrollprogramma for salmonella og *Campylobacter*.
- Besetninga deltek i produksjonskontroll, og du registrerer data kontinuerleg.
- Du dokumenterer veterinærbesøk i HelseFjørfe.
- Du melder frå til slakteriet 24 timar før transport/slakting dersom det er særlege forhold ved flokken si helse som kan ha noko å seie for slaktinga.

§ Krav

Animaliehygieneforskriften	Lovkrav
----------------------------	---------

50.6.7 Melder du frå til eggpakteriet/slakteriet om eventuelle tilbakehaldingsfristar dersom dyra er medisinerte?

Du må varsle eggpakteriet/slakteriet dersom dyra blir medisinerte. Dette er for å hindre at egg og fjørfekjøtt med medisinrestar kjem ut på marknaden.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

50.6.8 Tek du salmonellaprøver i samsvar med forskrifta?

Det er ulike reglar for salmonellaprøver avhengig av om det dreiar seg om verpehøner, slaktefjørfe, eller unghøner.

Verpehøner:

Ifølgje forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe skal ein ta salmonellaprøver av verpehøner kvar 15. veke. Har du frittgåande høner, skal du bruke svabersokkar (2 par). Har du høner i bur, skal du ta avføringsprøve (150 g).

Slaktefjørfe:

Ifølgje forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe skal ein ta salmonellaprøver av slaktefjørfe 10–19 dagar før dei blir slakta. Resultata må vere klare før dyra kan slaktast. Du skal bruke svabersokkar (2 par) når du tek prøver. Dette gjeld alt fjørfe som går til kjøttproduksjon.

Unghøner:

Ifølgje forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe skal ein ta salmonellaprøver av unghøner to veker før dei blir flytta. Har du frittgåande høner, skal du bruke svabersokkar (2 par). Har du høner i bur, skal du ta avføringsprøve (150 g).

§ Krav

Forskrift om kontroll med Salmonella i fjørfe	Lovkrav
---	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

50.6.9

Har du gyldig avtale med veterinær om helseovervaking i HelseFjørfe?

Når du har ei kommersiell fjørfebesetning, skal du ha skriftleg avtale med veterinær om helseovervaking av besetninga. Føremålet er å bevare den gode fjørfehelsa vi har i Noreg og å sikre trygg mat og god dyrevelferd.

Avtalen skal minst innehalde krav om at veterinæren kjem på regelmessige besøk for å kontrollere helsa i besetninga, og krav om at du tek kontakt med veterinæren ved teikn på sjukdom, klare produksjonsavvik, åtferdsproblem eller auka dødelegheit. Veterinæren skal setje opp avtalen i fagsystemet HelseFjørfe (helsefjorfe.animalia.no).

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Dyrevelferdsprogram verpehøns	Bransjekrav

50.7 ALARMSYSTEM OG NØDLØYSINGAR

50.7.1

Har dyrerom for fjørfe alarm som varslar straumbrot og for høg eller for låg temperatur?

I dyrerom for fjørfe kan straumbrot få fatale konsekvensar. I slike rom skal det difor vere installert alarm i tilknytning til ventilasjon og temperatur, og denne skal funksjonstestast jamleg. Alarmsystemet skal vere slik at alarmen kan oppfattast av personar som veit kva for tiltak dei skal setje i verk. Kravet om alarmsystem gjeld likevel ikkje dersom ventilasjonen er tilstrekkeleg sjølv om det mekaniske anlegget sviktar.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.7.2 Kontrollerer du alarmen etter behov og minst ein gong i veka?

Når det er mange dyr i huset på ein varm sommardag, kan eit straumbrot få fatale følgjer. For å hindre slike uhell er du nøydd til å ha ein alarm som du funksjonstestar jamleg. Alarmsystemet skal vere slik at alarmen kan oppfattast av personar som veit kva for tiltak dei skal setje i verk.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.7.3 Er det rutinar på garden som sikrar at dyra får dekt behova sine viss det er straumbrot eller ein stopp i den ordinære vasstilførselen?

Viss det er straumbrot eller ein stopp i vasstilførselen har du kort tid på deg til å sikre at dyra får dekt behova sine. Du bør difor ha tenkt igjennom på førehand korleis du vil løyse situasjonen dersom straumen går eller vassforsyninga blir borte.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.7.4

Har du ein plan for funksjonstesting av nødstraumsaggregat?

Det meste i eit moderne fjørfehus er avhengig av straum. Eit straumbrot er ein kritisk situasjon som krev at du har nødaggregat. For å sikre at dette startar med ein gong, må du teste det jamleg.

Forskrift om hold av høns og kalkun seier mellom anna dette:

«Alle tekniske innretningar som har betydning for dyras velferd skal kontrolleres minst en

			Svar		
			Ja	Nei	Ikke aktuelt

gang daglig. Oppdages feil eller mangler skal disse straks rettes. Hvis dette ikke er mulig, skal nødvendige tiltak iverksettes for å beskytte dyra inntil utbedringer er foretatt. Dersom driften er avhengig av strøm for å ivareta dyras behov på en forsvarlig måte, skal det være tilgang på strømaggregat ved strøbrudd.»

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.8 LEVERING AV FJØRE TIL SLAKT

50.8.1 Har dyra tilgang til vatn heilt fram til plukkinga startar?

Dyra skal ha tilgang på vatn heilt fram til dei blir plukka, av omsyn til dyrevelferd, slakteutbytte og slaktekvalitet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om næringsmessig transport av dyr	Lovkrav

50.8.2

Er dyra utan fôr minimum 6 og maksimum 12 timar før planlagt slaktestart?

Ved å ta fôret frå dyra oppnår vi at tarmen er tilstrekkeleg tømt før slakting. Det gjev betre slaktehygiene. Av omsyn til dyrevelferda skal det likevel ikkje gå for lang tid frå ein fjernar fôret, til dyra blir slakta.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om næringsmessig transport av dyr	Lovkrav

50.8.3 Er det mogleg å blende porten og andre større lysopningar slik at det er mørkt nok i dyrerommet når dyra skal plukkast?

Dyra blir rolegare dersom du dempar lyset eller bruker blått lys. For å hindre at dagslys øydelegg denne effekten, bør du blende rundt portopningar og liknande.

50.8.4 Sikrar du at dyra blir plukka og bore skånsamt, og har du eller ein annan med ansvar for dyra oppsyn under plukkinga?

Dyra skal handterast skånsamt av omsyn til dyrevelferda. Korleis ein handterer dyra, kan òg påverke produktkvaliteten. Du som eigar, eventuelt den som røktar dyra for deg, har ansvar for å gje opplæring i korleis ein handterer dyra riktig.

Forskrift om hold av høns og kalkun (§ 5) slår fast at alle som tek del i den daglege drifta av dyrehaldet skal kunne handtere og stille dyra på ein måte som sikrar god dyrevelferd. Dei skal òg kunne kjenne att teikn på dårleg dyrevelferd, og setje i verk tiltak der det er nødvendig. Fjørfe skal ikkje berast i eitt bein.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

50.8.5 Får personellet opplæring i riktig handtering av dyr?

Dyra skal handterast skånsamt av omsyn til dyrevelferda. Korleis ein handterer dyra, kan òg påverke produktkvaliteten. Du som eigar, eventuelt den som røktar dyra for deg, har ansvar for å gje opplæring i korleis ein handterer dyra riktig.

Forskrift om hold av høns og kalkun (§ 5) slår fast at alle som tek del i den daglege drifta av dyrehaldet skal kunne handtere og stille dyra på ein måte som sikrar god dyrevelferd. Dei skal òg kunne kjenne att teikn på dårleg dyrevelferd, og setje i verk tiltak der det er nødvendig. Fjørfe skal ikkje berast i eitt bein.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt